

گزارشی از وضع زنان سرپرست خانوار در مازندران؛

زنان سرپرست خانوار؛ بیمها و امیدها

ساری (پانا) - مازندران ۱۱۰ هزار زن سرپرست خانوار دارد که برای تأمین امنیت روانی و مادی اعضای خانواده خود راهی سخت در پیش رو دارند، گاه موفق و گاه ناموفق.

سرپرست خانوار؛ در تعریف جامعه‌شناسان کسی است که قدرت قابل ملاحظه‌ای در مقایسه با سایر اعضای خانواده دارد و مسئولیت‌های اقتصادی خانواده به عهده اوست. زنان سرپرست خانوار نیز طبق تعریف سازمان بهزیستی، زنانی هستند که عهده‌دار تأمین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار هستند. این زنان یا همسرشان به صورت دائم و موقت حضور ندارد و مسئولیت اقتصادی خانواده به عهده آنان است و یا همسرشان حضور دارد و به دلیلی، نقشی در امرار معاش ندارد.

در آخرین گزارش مجمع جهانی اقتصاد (سال ۲۰۱۸) که هر ساله با عنوان شکاف جنسیتی منتشر می‌شود، ایران در میان ۱۴۹ کشور، رتبه ۱۴۲ را دارد و جزو ۱۰ کشور با بیشترین شکاف جنسیتی است. در حالی که این گزارش بر اساس زیرشاخص‌های اقتصاد، سیاست، آموزش و سلامت تهیه می‌شود، ایران بیشترین شکاف را در مشارکت اقتصادی و سیاسی دارد.

لیلا فلاحی مدیرکل امور بین‌الملل معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در توضیح این آمارها گفته است: جمهوری اسلامی ایران رتبه ۱۴۳ در مشارکت اقتصادی و رتبه ۱۴۱ را در حوزه مشارکت سیاسی از مجموع ۱۴۹ کشور در جهان به خود اختصاص داده است. علت این رتبه‌ها این است که بیشترین چالش ایران در زیرشاخص اقتصاد مربوط به مشارکت پایین زنان در بازار کار بوده و باعث شده کشور هر سال جزو کشورهایی به حساب بیاید که بیشترین شکاف جنسیتی را دارند.

به گفته او در سال گذشته میزان مشارکت رسمی زنان ایرانی در بازار کار ۱۷.۹ درصد بوده است. فلاحی گفته است که زنان باید تلاش کنند کلیشه‌هایی که آنها را از حضور بیشتر در این عرصه‌ها محروم می‌کند از بین ببرند، زیرا بازتولید کلیشه‌ها عامل اصلی باز ماندن زنان از پیشرفت آن‌هاست.

مازندران ۱۱۰ هزار زن سرپرست خانوار دارد که ۱۶ هزار نفرشان تحت پوشش سازمان بهزیستی و ۴۷ هزار و ۳۱۳ نفر تحت پوشش کمیته امداد هستند.

طبق اعلام سیمه قاسمی طوسی مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری مازندران در حال حاضر ۲۹ سازمان مردم‌نهاد در حوزه امور بانوان فعالیت دارند. در عین حال به گفته او سند ارتقای وضعیت زنان مازندران نیز وارد مرحله اجرایی شده است که طبق آن دستگاه‌های اجرایی باید بر اساس موارد در نظر گرفته شده در این سند برای انجام کارها در حوزه زنان فعالیت کنند. در این سند وضعیت زنان از ابعاد مختلف نظیر ازدواج و طلاق، بهداشت، ورزش، پیگیری آسیب‌های اجتماعی، مشارکت سیاسی و مدنی مورد بررسی قرار گرفته و برنامه و چشم انداز آینده نیز در آن گنجانده شده است.

وحید حسین‌زاده معاون اجتماعی بهزیستی مازندران نیز اعلام کرده است: از ۱۱۰ هزار زن سرپرست خانوار این استان، ۱۶ هزار نفرشان تحت پوشش سازمان هستند و این زنان یا مطلقه هستند یا همسرشان فوت شده است و در عین حال درآمدشان ۶۰ درصد کمتر از حداقل حقوق است.

او می‌گوید: این سازمان ابتدا برای زنانی که سرپرست خانوار هستند و تحت پوشش سازمان درآمده‌اند، ۴۸

ساعت آموزش مهارت‌های زندگی، خودآگاهی و خودسازی و ۲۴ ساعت نیز آموزش مهارت‌های کسب و کار در نظر می‌گیرد و سپس این زنان وارد مرحله اشتغال می‌شوند.

حسین‌زاده معتقد است که شاخص‌هایی که با آن بتوان امید به زندگی را در زنان سرپرست خانوار جست، بیشتر و ریسک آن نیز بالاتر است: با توجه به مشکلات اقتصادی حال حاضر، تلاشمان بر این است که زنان سرپرست خانوار به صورت گروهی به اشتغال بپردازند تا هم شرایط اجتماعی مناسب‌تر ۳۸ گروه همیار سرپرست خانوار در مازندران ایجاد شود، هم ۲۰ تا ۵۰ میلیون کمک بلاعوض به آن‌ها تعلق گیرد و هم وام.

زن سرپرست خانواری که کارگاه و موسسه راه‌اندازی کرد

یکی از این گروه‌های کارآفرین، گروه هنری نقاشی است که به سرپرستی فاطمه عبداللهی ولیکچالی در حال فعالیت است. عبداللهی ۳۴ سال دارد، صنایع دستی خوانده است و زن سرپرست خانوار است. او به پانا می‌گوید: از زمان دانشجویی یک کارگاه داشتم و بعد به امید بقای زندگی زناشویی از آن دست کشیدم و تعطیلش کردم. اما افاقه نکرد و بعد از روزهای تلخی که پشت سر گذاشتم، به این نتیجه رسیدم که پسر ۱۸ ماهه‌ام مادر قوی می‌خواهد نه یک مادر پر از غم و غصه. رییس سازمان بهزیستی آن زمان، کارهایم را دید و به من پیشنهاد داد که با کمک بهزیستی یک آموزشگاه راه بیندازم و مکان آن را با اجاره کم و وام اشتغال در اختیارم گذاشتند و اینگونه بود که نقاشی شکل گرفت.

او در قبال کمک‌های بهزیستی، پنج زن سرپرست خانوار دیگر را وارد کار می‌کند و به آنان آموزش می‌دهد و حالا شش نفری کارگاه و آموزشگاه را می‌گردانند: ما از ساختن سفالینه‌های کوچک شروع کردیم و حالا با چند پیمانکار در ساری قرارداد ثابت داریم و برای بناهایی که می‌سازند، سفارش می‌گیریم و می‌سازیم. خانه سنتی هم درست می‌کنیم و در این کار از بچه‌های بهزیستی که اهل کار هستند و مشکل مالی دارند، کمک می‌گیریم تا برایشان انگیزه و منبع درآمد باشد.

مهرماه سال جاری بود که معصومه ابتکار معاون رییس جمهور نیز در سفرش به مازندران، از نقاشی بازدید کرد.

کارآفرینان نقاشی نمونه‌های انرژی‌بخش و انگیزه‌آفرین زنان سرپرست خانوار هستند، اما هستند زنانی که گرچه نامشان به عنوان زن سرپرست خانوار در هیچ نهادی ثبت نشده است، در گیرودار گرانی‌ها و نداری‌ها، کم‌کم می‌کنند.

شوهر بیکار با بیماری روحی اجازه کار کردن به همسرش نمی‌دهد

یکی از این زنان که با او به گفتگو نشستیم، مادر دو فرزند است و شوهرش با وجود بیکاری، از بیماری روحی نیز رنج می‌برد: زندگی ما با پولی که از بهزیستی و یارانه می‌گیریم می‌گذرد. شوهرم به دلیل بدبینی به من اجازه کار کردن نمی‌دهد. به خاطر دو بچه‌هایم، توانم بگذارم و بروم. دخترم از ناراحتی و فشاری که به دلیل زندگی سخت‌مان به او وارد شده است، دچار افسردگی شده است.

چهار عضو خانواده در یک اتاق کوچک که متعلق به خودشان نیست و سابق بر این اصلاً محل زندگی نبوده است، روزگار می‌گذرانند. او در مورد وضعیت زندگی‌شان به پانا عنوان می‌کند: وسط اتاق یک دیوار کشیده‌ایم که اتاق دخترم باشد. کف خانه پله ندارد و رطوبت اذیت‌مان می‌کند. اما چاره‌ای ندارم. یک مدتی رفتم جایی سر کار. اما شوهرم آنقدر آمد و داد و بیداد راه انداخت و به من تهمت‌های ناروا زد که مجبور به ترک کار شدم.

این زن جوان که تمام عمر زناشویی‌اش را در نداری و سختی و نابسامانی اقتصادی گذرانده است، امیدی به بهبود اوضاع ندارد. او برخلاف فاطمه عبداللهی که راه پیشرفت را یافته است، در وضع فعلی‌اش درمانده و بدون چاره است.

بیش از ۴۷ هزار زن سرپرست خانوار تحت حمایت کمتة امداد هستند

برخی از زنان سرپرست خانوار نیز تحت حمایت کمیته امداد هستند که به گفته نرورزی مدیرکل این نهاد، ۴۷ هزار و ۳۱۳ نفر هستند؛ معادل ۵۷ درصد کل مددجویان؛ که بیشترشان به دلیل فوت سرپرست تحت حمایت قرار گرفته‌اند و برخی نیز به دلیل بد سرپرست بودن.

شرط تحت حمایت قرار گرفتن این زنان، مستمری‌بگیر نبودنشان است. این زنان مانند سایر مددجویان از خدمات مشاور، کمک معیشت، فرهنگ، اشتغال و مسکن بهره‌مند می‌شوند. نرورزی با اشاره به شرایط اقتصادی فعلی، بیشتر تلاش این نهاد را مربوط به توانمند ساختن و آموزش دادن به این زنان برای ایجاد شغل اعلام می‌کند.

پرداخت ۲۶ میلیارد تومان تسهیلات اشتغال، به زنان سرپرست خانوار

به گفته او در ۹ ماهه امسال، به هزار و ۳۲ زن تحت حمایت، ۲۶ میلیارد تومان تسهیلات اشتغال برای بخش خدمات، دامداری، صنایع دستی، کشاورزی و صنعتی داده شده است.

نگاهی به گفته‌ها و وقایع، روشن می‌کند که اوضاع اقتصادی و اجتماعی هم‌زمان در حال و روز زنان سرپرست خانوار مؤثر است؛ زنانی که دست روی زانو می‌گذارند و بر می‌خیزند و در اندوه و کمبود باز نمی‌مانند و زنانی که دست روی زانو می‌گذارند و قدرت برخاستن ندارند یا اگر دارند، راه قدم برداشتن را نمی‌یابند.

نهادهای متولی آنجا که تسهیلات و اعتبار برای کار و اشتغال این زنان قائل می‌شوند و آنجا که برای توانمندسازی این زنان همت می‌کنند، آمار زنان سرپرست خانوار موفق را رو به اعداد مثبت قابل توجه پیش می‌برند و آنجا که این زنان از هنر و حرفه‌های خاصی بهره‌مند نیستند و با مستمری دریافتی عمر می‌گذرانند، همچنان در روزگار سخت باقی می‌مانند. فرزندان این زنان متأثر از قدرت و ضعف مادرانشان در اداره امور، چه آینده‌ای خواهند داشت؟